

ՀԻՊՊՈԼԻՏԵԱՅ ՊԻՆԴԵՄՈՆՏԻ

ՏԱՂ

Ի ԳԵՐԵԶՄԱՆՍ

ԱՌ ՀՈՒԳՈՆ ՓՈՍԿՈԼՈՅ

- Զինչ է բարբառս այս որ յափանց խարտիչագեղըն Մեկայ
Հընչէ քաղցրալուր, եւ ի հոգի իմ ազդի .
Քո է բարբառ, ո՛ր իմն Հուգոն, որ զիս առ քեզ հրաւիրէ
Ի տապանս ի մահարձանս ի դամբարանս ի շիրիմս ,
5 Տըրտմական աշխոյժս ի յիս արծարծելով սիրելիս :
Ի տառս անմահըս Մէոնեան երգաբանին տըքնէի ,
Ըզվեհազըն նըժդեհին յեղուլ ի մերըս բարբառ
Զերկարատեւ տառապանս, զայնր՝ որ մըղեաց նախ այնքան
Ընդ Տրովադա, եւ ընդ ալիս ապա այնքան պատերազմ .
10 Այլ դու հըզօր քան ըզՀոմեր քեցես դու զիս ի նմանէ :
Ծիծաղի ահա երկիր, գեղածիծաղ եւ երկին ,
Եւ չիք վայր՝ ուր ոչ կարմրէ կոյս վարդենիս ապրիէլ .
Իսկ դու կամիս նոճ մահագոյժ զանարդ հերովքս ինձ պատել ,
Նոճ որ ի զուր արդ ի դալար այնքան տըխուր ներկանի ,
15 Յորմէհետէ ինքն իսկ ի բաց է ի շիրմաց տարագիր :
Հանգուցելոց դու ընդ երկրաւ, ո՛վ կարեկիր ուռենի ,
Է՛ր խոնարհեալ ըզբարեգութ կողերըս քո եւ ողբաս .
Ոչ հարցէ սպաս ինչ սուգ քոյին պատանեկի թաղելոյ ,
Յոր անդըստին յառաջընմէ օրէ իւրոյ համբաւոյն
20 Բըռնանայ ձեռըն դըժպըհի օրհասաբեր Պարկային .
Եւ ոչ մատաղ օրիորդի՝ որում հանդերձ հարսանեաց
Պատրաստէր մայրըն խրոխտապանծ, եւ զոր ձորձ սեաւ մահագոյժ
Պատէ յաւուր՝ յոր հանդերձէր պըճնիլ ի ձորձ հիմենեան .
Առ սնարիւք օրիորդին եւ պատանւոյն այնորիկ
25 Աճէ աւերան, աճէ եղիճ, հողմըն չընչէ անդ այգուն
Ընդ եղիճ եւ ընդ աւերան, լըսի ընդհատ եղերերդ
Զոր յամայի բունոյն բուխճակ ի լուսնակի արկանէ
Երկարահեծ, յանապատի անդ այն եւեթ հընչեալ ձայն :
Դար վատչըւէր՝ որ դառնագոյն առնես ըզկեանս եւ ըզմահ :

- 30 Այլ նուազագոյն արդեօք քընոյ մահուն իցէ դառնութիւն
ի ստուեր նոճից ի մէջ շիրմաց ըսփոփելոց յարտասուս :
Միթէ զգայցէ զվիմաց զիւրեւ կոյտ ոսկերաց մեծարանս :
Ազատ հոգւոյ զպահակերաց կապիցն իւրոց իցէ փոյթ .
Ոչ մեռելոց եւեթ ի սպաս կանգնին շիրիմք , ո՛հ աւաղ .
- 35 Խոնարհեալ հարսըն տարիելի սեւազգեցիկ ըզվիմաւ ,
Ուր կայ փեսայն իւր փակեալ , դեռեւս ըզնա տեսանէ ,
Խօսի 'նդ նըմա , լըսէ զբարբառ նորա , եւ անդ գըտանէ
Որ ինչ ի վեր քան զամենայն ի դառնագոյն տառապանս
Ըսփոփանք մահկանացուի են , գերարտօսըր լալէք :
- 40 Այլ աւելի ինչ հայրենեացս արդ թըւեցաւ այս շընորհ .
Խուլ են եւ փակ առ կենդանիս դամբարանին իւրոյ դրունք .
Եւ զի՛նչ իսկ շահ , եթէ առ հիւրըս սիրելիս բանային :
Անորիչք յիրերաց են խորափորք , համր անխօս
Ծածկէ զնոսա դալար խոտոյ . եւ թախծելոյ ի յերկրայս
- 45 Զանծանօթի թէ զսիրելոյ անկանիցի զոսկերօք ,
Ընկըրկին ողբք , լըճացեալ կան ի սըրտի արտասուք :
« Որ զաճիւն քոյին փակէ յինքեան սափորն ոսկեղէն ,
Ո՛վ սիրելիդ իմ Պատրոկլէ , եւ զիմն ընդ քոյդ փակեսցէ .
Մի ի կեանս եղպք ընդ քեզ , եւ ի մահու լիցուք մի » .
- 50 Ողբելով այսպէս ըզվիշտ իւր ըսփոփէր Ա. քիլէս .
Եւ պիտանի նըմա շիրիմն այն եղանէր կենդանւոյն :
Եթէ երբէք առասպելօք , զորոս հնարեաց ելլադա ,
Օրէն իցէ զճըշմարտութիւն իրաց առնել յանդիման ,
Յաբետոստեան զաւակին կամք եղեն ըզգարմ մարդկեղէն
- 55 Հաստել սիրող ի բնութենէ քաղցր եւ ախորժ պատրանաց ,
Սիրող ցնորից հաստել ոսկեաց , սիրող ոսկի երազոց :
Լըսեմ՝ ձայնի ինձ գոչելոյ զայս լեալ եղեռնն նորին ,
Զոր պատժէ ի կովկասեան ժայռի անդ հաւն աղեկեր ,
Եւ ոչ ըզսուրբս յեթերական ջահէ առեալ կայծակունս :
- 60 Ուստի Պրոմէտք նորք բուռն անդրէն հաստելոյ զմարդ հարկանեն ,
Եւ փոխելոյ ոչ զըզգացումն եւեթ նորին ըզնեւըին ,
Այլ եւ զխորհուրդըս մըտաց . եւ ոչ ներեն գեղջէի ,
Որ ոչ ըզհիւղ իւր յանձն առնու թողուլ , զի զհարցն ոսկրոտի
Զկարէ բառնալ տանել ընդ իւր . եւ ոչ իսկ մօր վայրենւոյ ,
- 65 Զորոյ ստընդեայն ի գըրկաց յափըշտակէ բառնայ մահ ,
Ներեն ցօղել ըզդամբանաւն արտօսըր խառն ընդ կաթին ,
Սընուցանել իմն ըզմանկիկ իւր տակաւին կամելով .
Կամ ըզծանօթ ծառոյ կախեալ ըզդադաղիկ որդեկին՝
Տեսանել տատանեալ ի շունչ հողմոյ զայն մեղմիկ ,
- 70 Զորորանի իմն ածելով ըզկերպ աչաց պատրելոց :

- Այլ յիմաստուն իսկ ի յագինս արդեօք չեղէն այսոքիկ
Պատիրք հաճոյք եւ անմեղք . ամաչեցին ինչ Հըռովմ
Ելլադա եւ Եգիպտոս ըսպաս շիրմաց հարկանել :
- 75 Մի քեզ, որդեակ, մի ծանրասցի երկիր, ասէր ոք ի մարց,
Եւ ստորերկրեայ հանգիստ քոյին մի գըթպըհի լիցի քեզ .
Ըզգայութիւն իմն 'ի դիակննն սիրունակ համարեալ,
Համարեալ տակաւին ի նմա կայծ իմն կենաց :
- 80 Կանգնեալ արձան եւ յիշատակ կըճեայ, տաժես եւ սիրտես
Ըզդաւուն սուգ քոյին՝ որ նուազ յայնժամ ըզքեզ վըշտագնէ .
Նըւազ ի քէն հեռաստանեայ թըւին հոգիքն այնոքիկ,
Որոց քեզ մերձ կան դիակունք՝ յորըս նոքայն բնակէին :
- Ձինչ ըզքոյոցըդ, սիրելիդ Սիկիլիա, ասացից .
Ըզսրահից դամբարանաց քոց՝ ուրանօր իջանեն
Բնակիչք քոյին գոլ ընդ մեռեալըս կենդանւոյն բնակակիցք :
- 85 Այո՛, ո՛վ իմն Հուգոն, թեթեւ ի տիս իմ դալար
Ընդ անողորտ սահմանս հողմոց ընթանայի, եւ յաճախ
Ընդ սիկանեան նաւեալ ընդ ծով՝ երբէք երբէք ոստնուի
Յիմմէ աննենգ լաստափայտէ թեթեւոտն անդր ի կըղզի,
Ուր Ոդիսեւս ըզկիկլոպայս եգիտ, իսկ ես անդ գըտի
- 90 Կանայս համեստըս գեղաւորս, եւ հրաշալիս տեսի անդ,
Լեառն յարաժամ ծըխաշունչ՝ որ մերթ ընդ մերթ բորբոքի
Վէմն ընդ գունտըս բոցեղէնս վերառաքեալ ընդ երկին .
Տաճարս որ բիւր անգամ տեսին հրավառ զետնա ահաւոր,
Եւ տակաւին մըրցին ընդ ամս, եւ հինաւուրց արուեստին
- 95 Վարժապետք արձանացեալ գեռեւըս կան անդանօր :
Տեսի զԱրեթուսա, զայն որ յափանց Ելլադայ
Հոլովէ ընդ գողուղի զարծաթափայլ ալիս իւր՝
Որպէս համբաւն վիպէ հին . տեսի զհեղենն Ալփէոն
Որ ի խորոց ծովու յառնէ ոչ ինչ անտի ի բացեայ,
- 100 Սերտ ըզտարփանս եւ քաղցր ըզջուրս ի դառն ալիս պահելով :
Այլ հրաշագոյն ինչ եւ ազդու եկն ինձ թերեւս անդ ի յայտ .
Լայնատարր ընդ երկրաւ վայր աղջամըղին, ուր կանգնին
Կան իբր անդրիք՝ իրանք ի խորշըս խորշըս՝ սինք ի հոգւոյ,
Դեռեւս ի նոյն ձորձ ընդ որով երբեմն ըզսիւզ շընչէին .
- 105 Ի մըկանունս անշընչացեալս եւ ի մեռեալ նոցին մաշկ
Այնքան հեղեալ քիրտն արուեստին, այնպէս ըզբնաւ ի նոցունց
Արտաքսեալ հիւթ եւ զաւիշ, զի զկերպարան նախատիպ
Պահեն մարմինք նոցա եւ գէմք դարուց ի դարս անտըխեղծ :
Հայի մահ անդր, եւ կասկածէ արկեալ ի վրէպ զիւր հարուած :
- 110 Ամի ամի յառնել մեզ ազդ տերեւաթափ աշնայնոյն,
Ձի ոչ նըւազ քան ըզտերեւ թօթափին կեանք մարդկեղէնք,

- Եւ ի հրաւեր տալ մեզ հեղուլ աղիողորմ արտասուս
ի վերայ հանգուցելոց, ի ստորերկրեայան իջանէ
խուռներամ երկիւղածաց. կախին լապտերք յոգնաջահք,
115 Իւրաքանչիւր ի սիրելին իւր ի դիակըն դիմէ,
Հիւծեալ ի դէմն անդ խընդրելով ըզտիպ ծանօթ, եւ գտանէ
Որդի ըզհօր, եղբայր զեղբօր, եւ սիրելի զսիրելոյ.
Նըշոյք ջահիցն այնպէս դողդոջ հարեալ ի դէմն յայնոսիկ,
Ձի ջիւք նոցին երիթացեալք թըւին երբեմըն շարժունք,
120 Ի մոռացօնս արկեալ ըզձեռն օրհասաբեք, Պարկային,
Քանի վըշտաց ի միասին կրելոց, քանի հաճոյից
Նորոգին անդ յիշատակք. ամք քանի՞ն վաղանցիկք
վերկենցաղեալ. յառնեն հառաչք անդ ոչ ի դաշն ինչ մընչիւն,
Այլ հեկեկանք երկարահեծք եւ խառնաձայնք հընչեցեալ
125 Ընդ գետնափոր կամարակապս՝ ուստի կըրկնին արձագանգք,
Եւ թուին ի ցուրտ մարմնոց անտի լինել բարբառք լըսելի:
Անցք սուլ զաշխարհս անդ զերկոսին անջրպետէ. կեանք եւ մահ
Ոչ այնպէս ուրեք երբէք գան առ միմեանս ի համբոյր:
Այլ տեսարանս այս թերեւս յոյժ ընկճէ զոգիս ի թախիծ.
130 Յառնէ սպիտակ դարպաս ի դաշտ քո հայրենի հոյակապ,
Շուրջ ըզնովաւ պատէ արօտ ծաղկաւետեալ եւ ջրարբի,
Շուրջ եւ անտառ նոճեաց, անտառ վըսեմ ի հարց քոց տընկեալ.
Անդ հանգիցէ, թէ ոչ չընչէ սիւք հարսըն քո սիրատարփ.
Ծածկեցէ վէմ ըզնա սպիտակ անբըծութեան նորին տիպ,
135 Ցուցցէ սպիտակ քեզ անդ վէմ ըզկերպարան նորա զգաստ:
Սրբազանեալ զարդարեսցեն կըրօնք ըզվայրն անմարդի,
Ձի ահարկու յոյժ ի տեսիլ առանց կըօնից է շիրիմ.
Գնասցէ վըտակ կականաւոր ընդ այն, արկցէ ծառաստան
Ըստուեր նըսեմ, կարմրեսցի վարդ ոչ ինչ անտի ի բացեայ,
140 Ուր այն ինչ դու զշիրիմըն զայն կանգնեսցես պերճ եւ պայծառ:
Ո՛չ իսկ լըսես դու հեծութեան հաւատարիմ տաարակին
Այլոյ ընդ մահ վարուժանին ողբաձայնեալ ի կընձնոյ:
Մինչ առաւել է բոցակէզ տիւ, առաւել լուռմուռ դաշոք,
Հիւրընկալցի զքեզ անտառին դալարագեղ արհաւիրք,
145 Զոր ճառագայթք արեգական ոսկեզօծեն աստ եւ անդ:
Յալիս առուին որ հեծեծէ, եւ ի սաղարթս ամենայն
Որ ի հողմոց տատանին, ըզձայն հարսին քո լուիցես,
Ընդ իւրովըն պատկերաւ տառիւքըն քեզ սիրելեօք՝
Որ ի վիմի անդ քանդակեալ կան՝ բարբառի նա առ քեզ.
150 Նուաճեա՛ զվիշտ քո, սիրելիդ իմ, զի ես կեամ երջանիկ:
Եւ յորժամ աստղըն մերձագոյն ծաւալէ զլոյս իւր նըւազ
Գիշերախառն ընդ դաշտորայս, ի յանուառ անդըր դարձիր.

- Գայցէ քեզ հարսըն քոյին անդ ի մէջ ծառոց յերեւոյթ ,
Լուսազգեստ պըսակ ի գլուխ իւր բոլորեալ ի վարդից՝
- 155 Զորըս ձեռովք քոյովք քաղեալ ետուր նըմա , եւ թացցին
Այսք քո ի քաղցր արտասուս , եւ զուարճախառն ցառոց
Ընդ ամենայն մասունս ոգւոյդ ընթանայցէ սօսափին :
- Այսպիսի հրաշակերտ եւ բարեգութ օթեւան
Բրիտանիկըն՝ սէգ ի սիրտ եւ ի հանճար խորազգաց՝
- 160 Փոշոյ իւրոցըն սիրելեաց կազմէ երբեմն ի հանգիստ
Ի համբաւեալ ամարաստանս իւր , ուր ամբիծ ըզմայլունն
Ընդ լըսելիս իմ եւ ընդ աչս ի ներքս ի յիս ներգործէ :
Յանկարծ բարձեալ տանէր ոք զիս ի զուարճալիս անդր ի վեր ,
Ի տեսարանս անողառայինս ի լայնասփիւռ գըրգարանս :
- 165 Յանկարծ ի գորգ դալարադեղ նըստուցանէր ոք զիս անդ ,
Ի մենաւոր նըսեմաստուեր պատըսպարանս յայնոսիկ ,
Ի մէջ հովտացն այնոցիկ , ի գագաթունս անդ բըլրոց ,
Ուր ոչ եհար պատերազմիկ տապար ըզզուարթ հովանիս ,
Եւ ոչ ընդ վայր խընդրեցին հիւրք նոցին անդ հաւք զիւրեանց բոյն :
- 170 Ոչ խաբեցաւ գարուն տեսեալ անհետ զանտառ իւր ծանօթ ,
Զոր սաղարթիւք իւրովք դառնայր կանաչագեղ զարդարել .
Լոկ ի ձեռին ժիր մըշակի ցոլեալ երկաթ սայրասուր ,
Ողորկատարր առնել զարօտ , եւ հըմոօրէն ըզկողերս
Հեռաստանեայց տեսեանց ի բաց յօտել զարգելս յանդըգունս :
- 175 Երեւոյթք ակնահաճոյք , անակընկալ պատահմունք ,
Ուղիք չըքնադք , հովանաւոր բազմոցք եւ այլք հովասունք ,
Վըտակք համերք դանդաղաբայք ընդ ծաղկաւէտ դալարիս ,
Որոտընդոստ ուղիք ի ժայռից գահավիթեալ ի բարձանց ,
Քարաժայոք՝ յորըս վըսեմ տըպաւորեալ արհաւիրք ,
- 180 Դաշտ եւ ծաղկոց , արուեստ շուայլեալ եւ գեղջկային պարզութիւն .
Հունձ ծածանեալ , եւ բարձրաբերձ ընդ ափափայս այծք ի կախ .
Հովիտ հընչեալ ի բառաչ , հընչեալ եւ բլուր ի մայիւն .
Կամարաձեւ ընդոստուցեալ զալեօք կամուրջ վիմարդեայ ,
Տաճար ծառոց անդ ի միջի սպիտակափայլ երևեալ :
- 185 Տարաշխարհիկ տերեւեալ բոյսք՝ զամերիկեան հովանի
Ի Բրիտանեան արկանելով յերկիր , եւ ոստք՝ երգարանք
Հաստեալ այլոց հաւուց ի բնէ , եղեալ մերոցս հիւրընկալ .
Ի բազմոստեան եղն ի յեղջերըս պարծ ճեմեալ ընդ անտառ ,
Ըստէպ ըզգլուխ իւր չըրջելով յետկոյս ի քեզ ակնարկու :
- 190 Թիավարեալ կարապ ոտիցըն թեւճակօք ընդ ալիս ,
Հերձանելով զարծաթափայլըն լիճ ի վիզ կորովի .
Լէէոց իսկ ըզգացեալ ըզգեղ վայրացն այնոցիկ ,
Եւ հիացմամբ փարեալ հողմոց ի գագաթունըս մայրեաց :

- Ո՛հ, ընդէր չիցէ եւ ինձ հանդարտաբայլ առնուլ անդ.
195 Ճեմ՝ ընդ ուղիս, եւ վարսադեղ ոստոցըն գիրկս ընդ իրեարա
Արկերոց պատըսպարել ընդ հիւրասէր հովանեաւ,
Եւ հազիւ զաշխարհական լըսել մըրրիկ ի հեռուստ,
Զիրարեալ զազգըս, խորտակեալ ըզլծագ եւ զցուպ արքունի.
Աւաղ. քանի՜ նախճիրը արեանց, ո՛հ, քանի՛օն պեղեալ փոսք,
200 Զեղեալ արտաքըս դիակունք անպարագիրք ի նոսին,
Եւ անկերոց զօրավարաց կանգնեալ քանի՜ մահարձանք:
Ոչ ի սփոփումն եւեթ տըխուրք հանգուցերոցըն շիրիմք
Յառնեն կանգնին, այլ եւ ի խրատ եւ ի վարժեար կենդանեաց
Ակնարկէ անդր, ըզկայ առնու քաղաքացին անցաւոր,
205 Ընթեռնու զարձանագրեալ անդ տառս ի վէմըս շիրմաց,
Եւ հետեւեալ ընդ ճանապարհ իւր յեղյեղէ ի մըտի
Ըզվաղանցիկ կենցաղ, զաւուրսըն կորուսեալս, եւ ասէ.
Զո՞ր ուրուք արտեւանաց սըրբեցի ես զարտասուս:
Գիտեմ, այո՛, զի ոչ օգնեն ինչ վէմք ողորկք կարրարեանք
210 Վեհազին հոգւոյ յերկինս՝ ուր տանի այլ մըրցանակ
Գեր ի վերոյ քան ըզսուր դրոշմեալ լատին ոլորակս,
Եւ քան զիւրովըն շիրմաւ ըզխոնարհեալս արտասուօք
Պատկերըս վիմեղէնս առաքինի լաւութեանց:
Այլ ի վէմս յայնսիկ հայի եւ զգայ պատանեակ
215 Հուր ի սըրտի՝ որ խրախուսէ ըզնա ի վեհ արութիւնս:
Միթէ չիցէ քեզ փոյթ, ո՛վ իմըս վէրոնա, տեսանել
Որդիս ի քեզ՝ որոց համբաւ դարուց ի դարըս կեցցէ.
Օ՛հ, կործանեա ապա զանդրիս՝ ի պերճ աւուրըս քոյին
Կանգնեալս ի քում՝ հրապարակի. անկցի տապաստ ի գետին
220 Դիւցազնըն քո Ֆրաքասթոր, եւ փըշրեսցի Մաֆֆէի
Կործան անկեալ, թընդեալ երկիրն արեւիշուշտ ընդ նովաւ:
Երանի թէ ի քաղաքս անուանիս վայր գեղեցիկ
Սըրբազանեալ, ընծայէր աւագանւոյն եւ ռամկին՝
Ոյց մեծամեծս իցէ ի կեանս առաքինեալ՝ հանգչել անդ
225 Հանգոյն փառօք ի հոյակապ մահիճս ի բարձ հողեղէն.
Իշխանի մարդասիրի, զորոյ ըզմահ արտասուեն
Ոչ դէմք եւեթ՝ զորըս փիղեանն արուեստ շընթող արքունեաց
Եղերաւորս ըզշիրմաւ նորին դրօշեալ քանդակէ.
Դառայի, որ զհայրենիս իւր վերածեալ յարքունիս՝
230 Հազարապետ միանգամայն քաղաքացի լոկ եկաց.
Զօրավարի, որ մարդկութեան սուսերամերկ ախոյեան՝
Թըշնամեաց եւ անձին եւ յաղթութեան իսկ յաղթեաց.
Իմաստնոյ, որ ճշմարտից եղև գըտիչ պիտանեաց,
Կամ որ եկաց գըտանելոյ արժանաւոր զայնսիկ.

- 235 Գերթողի, ում իրաւունք ետուն ի տաղ իւր յեռու
Ըզսէր լաւութեան՝ զոր կրէրն վաղ ի սրտի:
Գրրոց ճարտար մեզ ըզճըղորիս դէմնս նոցա ցուցանէ .
Ակն ի դրօշեալս ի նմանէ արկ դու ի պատկերս, եւ տեսցես .
Ոմն ըզդրոշմեալն ի սրտի ածէ ի դէմն հեղութիւն,
240 Միւսն ի ճակատ իւր խորշոմեալ վասն բարւոյ աշխարհին
Դեռ ի վիմի իսկ անդ խորհի . աստ յերակունս դիւցալին,
Որ յաչաց թըշնամեաց եւեթ իջոյց արտասուս,
Գընայ եռանդըն մարտիկ . ճարտարախօս այնպէս անդ
Թըւի ըզձեռն ձըգել, այնպէս շարժել ըզըրթունս,
245 Զի ի յակճիւրս կաս ի լուր, եւ ի դէմն անդ առնթեր
Հայեաց եւ տես քերթողական տըպաւորեալ աւիւն սուրբ .
Բերկրի անդ վէմ, ցընծայ պըղինձ, ցուցեալ ի տիպ կենդանի
Յուպըս քեզ հեզս, արդար սուսերս, եւ անշաղխ սարդենիս,
Ընդ քաղցրերգակ քընարս անեղծըս զերծս ի ստրուկ շողովոց:
250 Յառաւել ընկճել սրտի եւ զգայութեանց վըշտանալ
Ընդ տըխրագին տեսարան ապականեալ աշխարհի,
Մըտանեմ ի վեհափառ անդր ի շիրմաց կայարան,
Եւ զաչս ի շուրջ դիմաց ի դէմն ածեալ՝ ըզգամ ընդմիտեալ
Տակաւ երակ իմն անուշակ ի սիրտ իմ լի դառնութեամբ,
255 Իւ կազդուրի անդրէն հոգի իմ եւ ի վեր ամբառնայ .
Այլ ի վերայ մերկոյ որմոյ, ուրանօր չէք ինչ շիրիմ,
Որպիսի արձանագիր տըխուր դրոշմեալ նըշմարեմ .
« Որ նախկին ումք նախանձ բերէ յարանցս աւագաց
Հանգուցելոց ի գեղեցիկ բակիս, թողցէ աստ ըզգլուխ,
260 Եւ ի վէմ ոչինչ անարգ նընջեսցէ քուն զուգափառ »:
Այսպէս հոգիք ոչ անտոհմիկ արձակեսցին ի կապից
Անփառունակ անգործութեան, եւ նորանոր դիւցազանց
Լիցի բերրի հողըն մահու, որ փըրկաւէտք հայրենեաց
Կացցեն ի պահ խաղաղութեան, կացցեն յաղթողք ի մարտի:
265 Զըքնաղ ապա եւ վեհ եւ սուրբ, ով իմն հուգոն, էր բոցն այն՝
Որ վառեցաւ ի քեզ, բոցն այն՝ որ գըքզ շարժեաց ի խընդրել
Ըզվրէժ վըրջին օթեւանաց մարդկան: Այլ էր թագթագուր
Ծածկիս փիբեանըդ բարբառով, եւ գըքզ խընդրեմ ի նանիր .
Այո՛ ընդ հուպ պայծառագոյն գաս ի սփոփումն ինձ ի յայտ .
270 Այսպէս ի ջինջ լըճէ անտի, որով պանծայ Գենեւա,
Ելանէ գետն այն կապուտակ, եւ սակաւիկ մի գնացեալ՝
Ծածկի 'նդ դըժնեայ ընդ ահագին ժայռիւք, թողեալ առ ափամբ
Տըրտում ըզհիւր՝ որ ընդ ալիս նորին լինէր ուղեկից .
Այլ տեսանէ՝ յետ ոչ բազում ճեմ առնըլոյ՝ սա ըզնա
275 Բըղխեալ անդրէն յերկրէ վըճիտ ալեօք բըղխեալ խոխովմամբ,

- Պրտղաբերել զանդս անդրէն, բերկրել դարձեալ ըզմայրիս ։
 Ընդէր ի ստուերս վաղընջուց դարուց յամես դու ի ճախր ։
 Ո՛վ ըզհեկաոր ոչ նըւագեաց . է է եւ ինձ մեծարոյ
 Անկեալն երկիցս եւ յարուցեալն անդրէն երկիցս իյլիսն ։
- 280 Արգոյ արօտն ինձ ուր Միկէնք, դերբուկն՝ ուր էր վաղ Արգոս ։
 Սակայն չիցէ ինձ մարթ ի նուազ հեռաստանեայց ուսաքը, օն ,
 Հանել առնուլ ըզկայծակունա քերթողական աժխուժից ։
 Բաց ինձ ըզսիրտ քոյին ի լուր . լիցի արուեստ քո նախկին՝
 Ուստի ըզնեւ քո լարեսցես , այլ մի նպատակն ուր ձըգես ։
- 285 Ի բարձուէ անտի Ալպեաց մինչեւ ի ծով անդր հեռի
 Ծափս հարցէ իտալիա , մի զկասանդրա եւ զիլոս
 Եւ զԵլեկարա երգեցողին , այլ ծափս իւրում քերթույի ։
 Զըստորերկրայց անձուկ կայից մինչդեռ ընդ քեզ խօսէի ,
 Ուր արփենեացըն չիք երբէք ճառագայթեալ նըշուլից ,
- 290 Բացաւ , աւանդ , մի ի շիրմաց ինձ՝ որպիսի ի տեսիլ .
 Տեսի յանկարծ խուսեալ յայտից Ելիսայ զիւրն ըղբոսոր ,
 Զաչսըն նուաղեալ , եւ մահացու անկեալ անդու հեւս ի կուրծ՝
 Որ ընդ այլոյ չեղեւ երբէք անկարեկիր ընդ տագնապ .
 Այլ անազդակ ախտին մեղմեալ թըւէր երկար բռնութիւն ,
- 295 Եւ յարուցեալ խընդրէր հանդերձ ուրախութեան Ելիսա ,
 Ըզսիրերւոյն իւրոյ իշխեալ ըզգեղեցկին Նովարայ
 Շընչել ըզսիւգ դաշտային ։ Դիւրահաւան լեալ ընդ այն
 Յուսացայ արեգակունա ընդ իւր այլ եւս ոչ սակաւ
 Անդ ի յետկոյս բազմազըւարճ իւրոյ բըլըոյն սուղանել ։
- 300 Յոյս խաբուսիկ , արեւք տըխուրք , ընդ որս ի զուր հառաչմամբ
 Արփաթեւեմ ընդ ծայրալիր արդ ընդ երկնի խորանարդ ։
 Արի , Հուգոն , ըզյակընթից ընդ իս տարափ ըզնովաւ
 Եկ ի սըփուել . քաղաքացեաց իմոց խընամք նախահոգ
 Պատրաստեցին հրաժարելոց իւրեանց հանգիստ լաւագոյն ։
- 305 Ուստի օրէն է օթեւան ունել ուրոյն ընդ երկրաւ ,
 Եւ շնորհի նըմա յաճին իւր անդ հանգչել մենաւոր .
 Ահաւասիկ անուն նորա արձանագրեալ ի վիմի ,
 « Լաւագունին ի մարց լալեօք գուլթ դըստերաց շնորհապարտ » ։
 Հընչեցո՛ քնար իմ , հընչեցո՛ զերգ որ ի քեզ քաղցրագոյն ,
- 310 Լըսելի թերեւս առնել զայն ցուրտ ունկանն ընդ վէմն այս ։
 Այլ զի՛նչ ասեմ . կորեան յաւէրթ կորեան աւուրքն այնորիկ ,
 Յորըս սովոր էր նա սիրով ունկըն տալիցըս գընել ։
 Մարդկեղինի գործւոյ չիք ձայն հանգուցելոց լըսելի .
 Զարթուցանեն եւեթ ըզնա յաւագափող ոսկեղէն
- 315 Քարոգք էին յաւուրն յետնում սաւառնացեալ ընդ երկին ։
 Զինչ Ելիսա լիցի յայնժամ . մասն Ելիսայ լիցի խոտ ,

- Լիցի թերեւս ծաղիկ, ծաղիկ զոր մերձ ի խուսել
թանայ ի յետին շիթըս ցողոյ արշալոյս .
Յոր կերպարան, յոր կողմ երկրի եւ լուղիցին ցան եւ ցիր
320 Հատը մանրամաղ՝ յորոց կազմեալ կըրէր մարմին ելիսա,
Գայցեն ի մի վայր, կազմեսցեն ըզնոյն անդրէն զեղիսա .
Որ գիտացն ըզմարդկեղէն ոստայնանկել նախ մարմին,
Գիտասցէ եւ վերըստին ըզնոյն ի հիւս արկանել .
Ճարտարապետն յաւիտենից յոյժ աւելի ինչ արար
325 Յոչնչէ հանել ըզթելս անհարթս ազնիւ կազմածոյն .
Եւ մի երբէք ի հոլովել յայնժամ դարուց այնքանեաց՝
Արարչական ձեռին նորա լիցի հնանալ գոլ անզօր .
Նրմա փառք մինչ ցօրըն ցայն, նրմա յաւէրժ գովութիւն :

Հ. Ե. Դ. ՀԻՒՐԾԻԻԶ ԱՐՔԵՊ. ՇԻՐԱԿԱՅ

Ի Կ.Պօլս 15 մարտի 1867

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. Մէլ. վտակ 'ի Գաղղիա, ուր էր յայնժամ բարեկամ իւր՝ առ որ գրէ:
6. Պարապէր յայնժամ քերթողս 'ի Թարգմանութիւն Ոգիսականին Հոմերի:
20. Օրհասաբէր Պարթա, մի յերեցունց քերց՝ որ ըստ առասպելին հիւսն զթել կենաց մարդ-
կան. և օրհասաբերն 'ի նոցանէ այն է՝ որ զթելն զայն հատանէ:
30. Տողս այս և յաջորդն 'ի Թղթոյ բարեկամին իւրոյ Փոսկոլեայ առեալ է:
34. Յաբէփոսփէան զաւակին, այսինքն որդւոյ Պրոմէտեայ՝ զորմէ առասպելէն ստեղծեալ մարմին
մարդկեղէն, և առ 'ի տալ նմա հոգի՝ վառեալ գաղտագողի յարեգակնէ և 'ի բազնէն Դիոսի ջաշ,
և այնուիկ զնա հոգևորեալ, վասն որոյ և պատուհասեալ 'ի Դիոսէ 'ի ձեռն հեփեստեայ՝ կաշկան
դէլ 'ի մի 'ի ժայռից Կովկասու, և արծուոյ զաղիս նորա ուտել անսպառելի:
85. Դարձեալ և տողս այս է 'ի Թղթոյն Փոսկոլեայ:
96. Աբէլուսա. ըստ առասպելաց՝ Ալփէոս որսորդ սրտացեալ Արեթուսայ յաւերժհարսին
նաժառի դիցունհայն Արտեմեայ, զհետ նորա ընթանայր. վասն որոյ դիցունհայն փոխեաց զնա 'ի
գետ, և զնաժիշտն յաղբիւր: Սակայն Ալփէոսի առասպելէն անցանել ընդ ծով՝ առանց խառ-
նելոյ ընդ աղտալտուկ ալիս, և յեղադայ հասանել յաղբիւր անդր 'ի Սիկիլիա, ուր խառնին ընդ
իրեարս գետքս երկղբին:
127. Զալխաբհա զբրիւտին, այսինքն զկենդանեաց և զմեռելոց:
185. Աթրիփէան հովանի. ակնարկէ 'ի ծառս բերեալս յԱմերիկայ 'ի Բրիտանիա:
198. Ակնարկէ քերթողն յանլուելի պատերազմունս 'ի ժամանակի յորում զթուղթս զայս
գրէր:
211. Այսինքն քան զնուրբ և ճարտար արձանագործութիւնս գրողմեալս 'ի լատին բարբառ:
220. Փրափաթառ բժիշկ անուանի կացեալ 'ի ծՁ դարու, որ էր միանգամայն քերթող՝ քաջա-
կիրթ ախորժակօք: Իսկ Մաֆֆէի մատենագիր քաջ, որ գրեաց զիրաց երևելեաց Վերոնայ քաղաքի:
242. Իպերէ զաշխարհակալս, որք ոչ ինչ նուազ ածեն փառս հայրենեաց իւրեանց քան օ-
տարաց:
268. Աստ քերթողս բարեձևութեամբ ստգտանէ զմթուլթիւնս տաղին Փոսկոլեայ: Փիբեան
բարբառ կոչէ զքերթողականն. զի Ապոլլոն կամ Փիբոս համարի պաշտպան քերթողաց:
295. Ելիսա էր վախճանեալ կին քերթողին: